

ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024 РІК ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам, передбаченим в сфері охорони навколишнього природного середовища та здоров'я населення.

Для здійснення моніторингу замовник документа державного планування розробляє заходи з урахуванням результатів громадського обговорення, консультацій з органами виконавчої влади у процесі проведення стратегічної екологічної оцінки та транскордонних консультацій (у разі їх проведення). Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, короткострокових (на один рік), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;

виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, необхідно визначити:

зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати;

періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями;

засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

Ст. 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля. Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документа, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО.

Контроль за виконанням Програми покладається постійні Комісії обласної ради. На підставі щорічного моніторингу показників (індикаторів) за оперативними цілями здійснюватиметься оцінка ефективності Програми, яка буде основою для внесення змін до плану Програми. Під час моніторингу оцінюється стан виконання кожного завдання та ступінь досягнення результатів.

Підсумки моніторингу підводяться один раз рік у вигляді звітів. Фіксуються та аналізуються:

- а) ступінь виконання кожного завдання проектах;
- б) невиконані завдання, причини відхилення, пропозиції;
- в) дані за індикаторами, що відображають результат реалізації проектів;
- г) оцінка потреб у фінансуванні;
- д) пропозиції щодо вдосконалення діючої системи моніторингу.

Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Програма. Для оцінки повноти та якості реалізації програмних заходів здійснюватиметься щоквартальний моніторинг виконання заходів, що дасть змогу оперативно приймати необхідні управлінські рішення.

Під час здійснення моніторингу оцінюється стан виконання кожного завдання Програми та ступінь досягнення результатів. На підставі щорічного моніторингу показників (індикаторів) за оперативними цілями здійснюватиметься оцінка ефективності Програми, яка буде основою для внесення змін до плану реалізації програми. Оцінюється стан виконання кожного завдання та ступінь досягнення результатів.

Відповідно до вимог «Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля», у т.ч. для здоров'я населення, затвердженого Постановою КМУ від 16.12.2020 р. №1272 рекомендується здійснення наступних контрольних заходів:

- порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками - 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі

виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів документу державного планування);

- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками - 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів документу державного планування).

Моніторинг базується на розгляді індикаторів та аналізі досягнення запланованих цілей. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме виконання заходів Програми.

Слід зазначити, що окремі індикатори дозволяють оцінити прямі наслідки впливу реалізації заходів Програми на довкілля, окремі – опосередковані.

Для якісного проведення моніторингу необхідне забезпечення регулярності збору моніторингових даних за визначеними індикаторами та їх аналіз для врахування під час прийняття рішень щодо планування комплексу природоохоронних заходів у майбутньому. На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів Програми не справляє значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Моніторинг наслідків виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік заплановано проводити один раз на рік. Оскільки Програма розвитку є документом державного планування з обмеженим терміном дії, пропонується здійснювати моніторинг її виконання, обмежившись періодом починаючи з наступного року після прийняття Програми до кінця строку її дії. Базовий рік – 2024

Екологічні індикатори для моніторингу виконання Програми економічного-соціального та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік наведені в таблиці нижче.

№ п/п	Індикатор (показник)	Одиниця вимірювання
1	2	3
Озеленення	Озеленення території області загального користування	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
	Збільшення площі лісових насаджень	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
Природоохоронні території	Рівень заповідності території області, площа територій з особливим статусом охорони	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
	Площа лісів	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
	Площа відновлених земель та екосистем, площа рекультивованих земель та земель, на яких проводяться заходи з консервації	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
Інші категорії землі	Площа сільськогосподарських угідь екстенсивного використання(сіножатей та пасовищ)	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
	Площа орних земель (ріллі)	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
Санітарна очистка та благоустрій території області	Обсяг утворених ТПВ	т/рік
	Обсяг відсортованих вторинних ресурсоцінних відходів	т/рік (% від загальної кількості)

№ п/п	Індикатор (показник)	Одиниця вимірювання
1	2	3
	Обсяги утворення промислових відходів на території області	т/рік
	Обсяги утилізованих промислових відходів	% від загальної кількості
	Обсяги накопичених промислових відходів	% від загальної кількості
	Кількість виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ	одиниць
	Загальна площа виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ	га
	Площа ліквідованих несанкціонованих сміттєзвалищ	га
Водопостачання та водовідведення	Охоплення території області центральною системою водопостачання	% від загальної кількості
	Охоплення території області центральною системою водовідведення	% від загальної кількості
	Обсяги забору та використання свіжої води	м ³ /рік
	Обсяги скидання очищених стічних вод у водні об'єкти	м ³ /рік
	Кількість автоматизованих постів спостережень за якістю поверхневих вод	од.
Транспорт	Реконструкція та будівництво доріг	км/рік (% від загальної кількості)
Стан здоров'я населення	Захворюваність дитячого та дорослого населення на хвороби органів дихання	кількість випадків/рік
	Природний приріст, скорочення (–) населення	осіб
Атмосферне повітря	Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення	тонн
	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, оксиди азоту та діоксид сірки) в атмосферне повітря (від стаціонарних джерел викидів)	тонн
	Викиди парникових газів (CO ₂)	тонн
	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин від пересувних джерел викидів	тонн
	Кількість автоматизованих постів спостережень за станом атмосферного повітря	од.
Енергозбереження та енергоефективність	Величина втрат теплоти будівель і витрат на потреби опалення	%
	Потужностей підприємств альтернативних джерел енергії	%
	Зменшення викидів CO ₂ за рахунок впровадження енергозберігаючих заходів	%

На підставі проведеного аналізу, зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів та проєктів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

На підставі результатів державного статистичного спостереження проводити порівняльний аналіз фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками. У разі виявлення перевищень минулорічних показників проводиться аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів та проєктів Програми. Крім того, заплановано проводити порівняння фактичних показників індикаторів виконання заходів Програми за всіма напрямками.

У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, замовник вживає заходів для їх усунення, а також подає органу державної влади або органу місцевого самоврядування,

який затвердив документ державного планування, пропозиції щодо внесення змін до такого документа з метою усунення негативних наслідків. У такому разі зміни, що вносяться до документа державного планування, підлягають стратегічній екологічній оцінці.